

Lekcja 7

Rzeczowniki z przyrostkami zaimkowymi – przyimki ך, לְ oraz ך־תָּ z przyrostkami zaimkowymi – użycie modalne perfectum

1. Rzeczowniki z przyrostkami zaimkowymi

Określenie własności za pomocą zaimków dzierżawczych (np. moja książka, jego król itd.) jest wyrażane w języku hebrajskim poprzez dodanie przyrostka zaimkowego (sufiksu) do rzeczownika.

יְיָ < דְּבַרִּי + דְּבַר
moje słowo
(suf. 1 sg) (st. cstr. m sg)

וִי < תּוֹרָתוֹ + תּוֹרָת
jego pouczenie
(suf. 3 sg m) (st. cstr. f sg)

Sufiks dodany do rzeczownika czyni go rzeczownikiem określonym. Rzeczowniki z sufiksem nie mogą już przyjąć rodzajnika określonego.

albo תּוֹרָתוֹ (jego pouczenie) albo הַתּוֹרָה ([to konkretne] pouczenie)
lecz nie oba na raz (sufiks i rodzajnik)

Rzeczowniki z przyrostkiem zaimkowym są akcentowane na ostatnią sylabę (tzn. na sam sufiks) albo na przedostatnią (tzn. na „samogłoskę łączącą” rzeczownik z sufiksem).

סוּסִי (akcent na ostatnią sylabę)
סוּסִיָּנוּ (akcent na samogłoskę łączącą)

Formy zaimków dołączanych do rzeczowników są regularne. Pewna trudność stanowi zmiana w temacie rzeczownika, do którego dołącza się sufiks. Ta zmiana dotyczy również odmiennych tematów tego samego rzeczownika w liczbie pojedynczej i mnogiej (por. odmienny st. cstr. w obu liczbach tego samego rzeczownika). Ta kwestia z czasem stanie się bardziej zrozumiała. Na tym etapie nauki zapoznamy się z paradygmatami kilku rzeczowników, na podstawie których nauczymy się odmian sufiksów.

סוּסִי	<i>sûsî</i>	mój koń	סוּסֵינוּ	<i>sûsênû</i>	nasz koń
סוּסֶיךָ	<i>sûsəkā</i>	twój (r.m.) koń	סוּסֶיכֶם	<i>sûsəkem</i>	wasz (r.m.) koń
סוּסֶיךָ	<i>sûsək</i>	twój (r.ż.) koń	סוּסֶיכֶן	<i>sûsəken</i>	wasz (r.ż.) koń
סוּסוֹ	<i>sûsô</i>	jego koń	סוּסָם	<i>sûsām</i>	ich (r.m.) koń
סוּסֶיהָ	<i>sûsāh</i>	jej koń	סוּסָן	<i>sûsān</i>	ich (r.ż.) koń

- Rzeczowniki liczby pojedynczej rodzaju męskiego

Rzeczownik סוּס (koń) z tematem niezmiennym w całej odmianie

דְּבָרִי	<i>dəbārī</i>	דְּבָרֵינוּ	<i>dəbārēnū</i>
דְּבָרְךָ	<i>dəbārəkā</i>	דְּבָרְכֶם	<i>dəbarkēm</i>
דְּבָרְךָ	<i>dəbārēk</i>	דְּבָרְכֶן	<i>dəbarkēn</i>
דְּבָרוֹ	<i>dəbārō</i>	דְּבָרָם	<i>dəbārām</i>
דְּבָרָהּ	<i>dəbārāh</i>	דְּבָרָן	<i>dəbārān</i>

Rzeczownik דְּבָר (słowo), które zmienia temat

- Rzeczowniki liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego

Rzeczowniki zakończone na *-āh* przyjmują *-āt* przed przyrostkami lekkimi i *-at* przed przyrostkami ciężkimi.

Rzeczownik תּוֹרָה (prawo, pouczenie)

תּוֹרָתִי	<i>tōrātī</i>	moje prawo <i>itd.</i>	תּוֹרָתֵנוּ	<i>tōrātēnū</i>
תּוֹרָתְךָ	<i>tōrātəkā</i>		תּוֹרָתְכֶם	<i>tōratkēm</i>
תּוֹרָתְךָ	<i>tōrātēk</i>		תּוֹרָתְכֶן	<i>tōratkēn</i>
תּוֹרָתוֹ	<i>tōrātō</i>		תּוֹרָתָם	<i>tōrātām</i>
תּוֹרָתָהּ	<i>tōrātāh</i>		תּוֹרָתָן	<i>tōrātān</i>

- Rzeczowniki liczby mnogiej rodzaju męskiego

Gdy rzeczownik kończy się na *-īm*, wówczas przyrostki zastępują końcówkę liczby mnogiej.

סוּסַי	<i>sūsay</i>	moje konie <i>itd.</i>	סוּסֵינוּ	<i>sūsēnū</i>
סוּסֶיךָ	<i>sūsēkā</i>		סוּסֶיכֶם	<i>sūsēkēm</i>
סוּסֶיךָ	<i>sūsáyik</i>		סוּסֶיכֶן	<i>sūsēkēn</i>
סוּסָיו	<i>sūsāw</i>		סוּסֵיהֶם	<i>sūsēhem</i>
סוּסֵיהָ	<i>sūsēhā</i>		סוּסֵיהֶן	<i>sūsēhen</i>
דְּבָרַי	<i>dəbāray</i>		דְּבָרֵינוּ	<i>dəbārēnū</i>
דְּבָרֶיךָ	<i>dəbārēkā</i>		דְּבָרֶיכֶם	<i>dibrēkēm</i>
דְּבָרֶיךָ	<i>dəbāráyik</i>		דְּבָרֶיכֶן	<i>dibrēkēn</i>
דְּבָרָיו	<i>dəbārāw</i>		דְּבָרֵיהֶם	<i>dibrēhem</i>
דְּבָרֵיהָ	<i>dəbārēhā</i>		דְּבָרֵיהֶן	<i>dibrēhen</i>

- Rzeczowniki liczby mnogiej rodzaju żeńskiego

W przypadku rzeczowników zakończonych na *-ōt* w liczbie mnogiej przyrostek jest dołączany bezpośrednio do tej końcówki, która nie zostaje zastąpiona.

תּוֹרוֹתַי	<i>tôrôtay</i>	moje prawa <i>itd.</i>	תּוֹרוֹתֵינוּ	<i>tôrôtênû</i>
תּוֹרוֹתֶיךָ	<i>tôrôtêkâ</i>		תּוֹרוֹתֵיכֶם	<i>tôrôtêkem</i>
תּוֹרוֹתַיִךְ	<i>tôrôtâyik</i>		תּוֹרוֹתֵיכֶן	<i>tôrôtêken</i>
תּוֹרוֹתָיו	<i>tôrôtâw</i>		תּוֹרוֹתֵיהֶם	<i>tôrôtêhem</i>
תּוֹרוֹתֵיהֶן	<i>tôrôtêhâ</i>		תּוֹרוֹתֵיהֶן	<i>tôrôtêhen</i>
בְּרִכוֹתַי	<i>birkôtay</i>		בְּרִכוֹתֵינוּ	<i>birkôtênû</i>
בְּרִכוֹתֶיךָ	<i>birkôtêkâ</i>	<i>itd.</i>	בְּרִכוֹתֵיכֶם	<i>birkôtêkem</i>

2. Przyimki לְ, בְּ oraz nota accusativi אֶת־ z przyrostkami zaimkowymi

Kiedy zaimek osobowy jest dopełnieniem jakiegoś przyimka, jest on dodawany jako przyrostek bezpośrednio do tego przyimka. Zapoznając się z podanym niżej paradygmatem, zauważymy, że w przypadku przyimków לְ, בְּ oraz partykuły dopełnienia (nota accusativi) אֶת־ dodawane przyrostki są identyczne do tych, które są dołączane do rzeczowników liczbie pojedynczej.

• Odmiana sufiksów z przyimkami לְ, בְּ

לִי	<i>li</i>	dla mnie	לָנוּ	<i>lânû</i>	dla nas
לְךָ	<i>lakâ</i>	dla ciebie (r.m.)	לְכֶם	<i>lakém</i>	dla was (r.m.)
לְךָ	<i>lak</i>	dla ciebie (r.ż.)	[לְכֶן]	<i>lakén</i>	dla was (r.ż.)
לוֹ	<i>lô</i>	dla niego	לָהֶם	<i>lahém</i>	dla nich (r.m.)
לָהּ	<i>lah</i>	dla niej	לָהֶן	<i>lahén</i>	dla nich (r.ż.)

• Odmiana sufiksów z partykułą dopełnienia – zaimek przyjmuje funkcję dopełnienia bliższego czasownika:

אֵתִי	<i>’ōtî</i>	mnie	אֵתָנוּ	<i>’ōtânû</i>	nas
אֶתְךָ	<i>’ōtākâ</i>	ciebie (r.m.)	אֶתְכֶם	<i>’etkém</i>	was (r.m.)
אֶתְךָ	<i>’ōtāk</i>	ciebie (r.ż.)	[אֶתְכֶן]	<i>’etken</i>	was (r.ż.)
אֹתוֹ	<i>’ōtô</i>	jego	אֹתָם	<i>’ōtām</i>	ich
אֹתָהּ	<i>’ōtāh</i>	ją	אֹתָן	<i>’ōtān</i>	je

Poniżej kilka przykładów zastosowania przyrostków zaimkowych:

הָאִישׁ נָתַן לָנוּ לֶחֶם	<i>hā’iš nōtēn lânû léhem</i>	Mężczyzna daje nam chleb.
אֵין לִי כֶסֶף	<i>’ên li késeḅ</i>	Nie mam srebra.
יֵשׁ לָהֶם מֶלֶךְ	<i>yēš lahem mélek</i>	Oni mają króla.
הַמֶּלֶךְ שִׁלַּח אֶתֶם אֶל־הָעִיר	<i>hammélek šölē^ah ’ōtām ’el-hā’ir</i>	Król posyła ich do miasta.

3. Przyimki מן i כּ z przyrostkami zaimkowymi

מִמֶּנִּי	<i>mimménnî</i>	ode mnie	מִמֶּנּוּ	<i>mimménnû</i>	od nas
מִמֶּךָ	<i>mimməkā</i>	od ciebie (r.m.)	מִיְכֶם	<i>mikkem</i>	od was (r.m.)
מִמֶּךָ	<i>mimmēk</i>	od ciebie (r.ż.)	מִיְכֶן	<i>mikken</i>	od was (r.ż.)
מִמֶּנּוּ	<i>mimménnû</i>	od niego	מֵהֶם	<i>mēhem</i>	od nich (r.m.)
מִמֶּנָּה	<i>mimménnāh</i>	od niej	מֵהֶן	<i>mēhen</i>	} od nich (r.ż.)
			מֵהֶמָּה	<i>mēhémāh</i>	
כְּמוֹנִי	<i>kāmōnî</i>	jak ja	כְּמוֹנֵנוּ	<i>kāmōnû</i>	jak my
כְּמוֹכָ	<i>kāmōkā</i>	jak ty (r.m.)	כְּכֶם	<i>kākem</i>	jak wy (r.m.)
כְּמוֹכָ	<i>kāmōk</i>	jak ty (r.ż.)	כְּכֶן	<i>kāken</i>	jak wy (r.ż.)
כְּמוֹהוּ	<i>kāmōhû</i>	jak on	כְּהֶם	<i>kāhem</i>	jak oni
כְּמוֹהָ	<i>kāmōhā</i>	jak ona	כְּהֶן	<i>kāhen</i>	jak one

3. Rzeczowniki segolowe

Rzeczownik takie jak מֶלֶךְ mają akcent na przedostatniej sylabie. Są nazywane segolowymi ze względu na obecność samogłoski *segol* (*e*) w jednej lub w obydwu sylabach. Gdy w liczbie pojedynczej zostaje dodany przyrostek zaimkowy, rzeczowniki te powracają do swojego pierwotnego, jednosylabowego tematu *מֶלֶךְ:

מֶלֶךְ < *מֶלֶךְ król

מֶלְכִי < יִ + *מֶלֶךְ mój król

Samogłoska rzeczownika z przyrostkiem (w tym przypadku jest nią *a*) jest samogłoską właściwą dla tego słowa i pojawia się w *status constructus* liczby mnogiej. Dodajmy, że rzeczowniki segolatowe przyjmują w liczbie mnogiej formę dwusylabową.

מְלָכִים st. abs. pl królowie

מְלָכֵי st. cstr. pl

מְלָכֵיהֶם ich królowie (st. cstr. pl + suf. 3 pl m)

Gdy w rzeczowniku segolowym występują spółgłoski gardłowe, wówczas zachodzą pewne zmiany. Przykładowo, kiedy spółgłoska gardłowa występuje jako druga w rdzeniu, wówczas zamiast *segol* pojawia się *patah*:

שֵׁלֵךְ < *שֵׁלֵךְ chłopiec, sługa

שֵׁלְכִי mój sługa

Rzeczowniki segolowe rodzaju żeńskiego pojawia się w dwóch formach: jedne przyjmują końcówkę żeńską fleksji (np. נְעָרָה), inne są bez niej (np. נַפְשׁ). Te, które przyjmują żeńską końcówkę fleksyjną (*-āh*), są akcentowane na ostatniej sylabie.

נְעָרָה < הָ + *נְעָרָה młoda dziewczyna; pl נְעָרוֹת

נַפְשׁ < *נַפְשׁ życie, dusza; pl נַפְשׁוֹת

4. Modalne użycie formy perfectum

Użycie formy perfectum czasownika wskazuje na czynność skończoną, kompletną. Zwykle ta forma jest tłumaczona w czasie przeszłym (indyktyw). Może być też użyta dla wyrażenia modalności, na co wskazuje kontekst wypowiedzi.

- Modalne użycie perfectum jest identyfikowane po porządku słów: czasownik – podmiot

וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר zdanie oznajmujące (podmiot – czasownik)

„(i) jego ojciec zachowywał słowo” (Rdz 37,11)

וְשָׁמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת־הַבְּרִית zdanie modalne (czasownik – podmiot)

„(tak że) Jahwe Bóg twój będzie zachowywał wobec ciebie przymierze” (Pwt 7,12)

Na tych dwóch przykładach zauważamy, że modalne użycie perfectum może zająć, gdy czasownik jest poprzedzony *waw*. To *waw* odróżnia tryb oznajmujący od trybu modalnego.

- Najczęściej perfectum poprzedzone *waw* wprowadza zdanie podrzędne, które w zależności od rodzaju podrzędności będzie wpływało na przekład *waw*: warunkowe (jeśli/kiedy/wtedy), celu (żeby/by), skutkowe (wówczas), przyczynowe (ponieważ/bo).

„Bo upatrzyłem go jako tego, który będzie nakazywał potomkom swym oraz swemu rodowi, aby aby strzeegli dróg Pana (וְשָׁמְרוּ דְרָדֶךְ יְהוָה), postępowali sprawiedliwie i uczciwie, tak żeby Pan wypełnił to, co obiecał Abrahamowi” (Rdz 18,19).

„Chłopiec nie może opuścić swojego ojca, bo gdy go opuści, [wówczas] ojciec umrze (וְעָזַב אֶת־וְיָמָת) (Rdz 44,22).

W ostatnim zdaniu widzimy, że *waw* może pojawić się w obu zdaniach podporządkowanych, pozwalając na tłumaczenie ich jako zdanie warunkowe (jeśli opuści, to...).

- Inną funkcją modalną perfectum może być pouczenie lub polecenie:

„(i) powinien on wstać i powiedzieć (וְעָמַד וְאָמַר): Nie chcę jej poślubić” (Pwt 25,8).

„(i) przestrzegaj przykazań” (Pwt 7,11).

Słownik

אָהַב	Qal kochać	חָק, חֻקָּה, חֻקִּים	m ustawa [z suf.]
אֹהֶל	m namiot	יַעֲקֹב	Jakub
אָכַל	Qal jeść	לֶחֶם	m chleb
אֶת, אֵת, אֶת־	spójnik: z [z suf.]	לַיְלָה	m noc
בָּגָד	m ubranie	מְאֹד	m siła; adv. dużo, wiele
בָּקָר	m (duże) bydło (jak krowy, woły)	מִצְוָה	f przykazanie; pl
גַּם	przysłówek: również	עָזַב	Qal zostawić, porzucić
הָלַךְ	Qal iść, chodzić	צֹאן	m/f (małe) bydło (jak kozy, owce)

זָבַח Qal zabijać, składać w ofierze

שָׁעַר m brama

חָסַד m miłosierdzie, łaskawość

Ćwiczenia

1. Dodaj właściwy sufiks to podanych niżej słów (w przypadku rzeczowników składających się z trzech spółgłosek dokonana już odpowiedniej modyfikacji samogłosek).

- a) לֶחֶם mój chleb
- b) חֶסֶד twoja (sg m) łaskawość
- c) בָּקָר ich (m) bydło (sg – znaczenie kolektywne)
- d) שָׁעַר ich (pl m) bramy
- e) עָל na nich
- f) אֵת (partykuła dopełnienia bliższego) ciebie (sg f)
- g) לְאֵלָהּ dla ich (f) bogów
- h) אֵל do niego
- i) חֻקְּ my ustawa
- j) מִצְוֹת jego przykazanie

2. Przetłumacz poniższe zdania. Określ formę czasowników (Qal perf, a następnie podaj osobę, liczbę, rodzaj oraz rdzeń). Określ również czy perfectum jest tu użyte w sensie modalnym czy też nie.

יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְהֶם לֹא־עֹזב חֶסֶדּוֹ Rdz 24,27* (a)

וְגַם־בָּלֶק *הֵלֵךְ לְדַרְכוֹ Lb 24,25 (b)

כִּי לֹא אָבֵל לְחֶם כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה 1 Sm 28,20 (c)

וְלֹא־הֵלְכוּ בְנֵי בְדַרְכֵיּוֹ 1 Sm 8,3 (d)

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים Pwt 7,11 (e)

אֵתוֹ אָהַב אָבִיהֶם מִכָּל־אָחִי Rdz 37,4 (f)

וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ: Pwt 6,5 (g)

Pwt 12,21* (h) וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ

Pwt 11,1* (i) וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ מִשְׁמֵרֹתָו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו

Joz 24,26* (j) יְהוֹשֻׁעַ כָּתַב * אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר * תּוֹרַת אֱלֹהִים

b) בָּלַק Balak

j) כָּתַב Qal pisac

סֵפֶר f zwój, księga